

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน การงานอาชีพ

งานบ้าน ม. 4-6

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง

ดร.อมรรัตน์ เจริญชัย B.Sc., M.Sc., Ph.D.

อรุณี ลิ้มศิริ กศ.บ., กศ.ม.

ผู้ตรวจ

ดร.มณฑาญจน์ ทองใย กศ.บ., กศ.ม., กศ.ด.

ศศิกัญจน์ ธิบรวมทรัพย์ วท.บ., กศ.ม.

อุทัยวรรณ พึ่งเงิน กศ.บ.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

สกุณา หนูแก้ว วท.บ.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สำราญราษฎร์

216-220 ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทร. 02 222 9394 • 02 222 5371-2 FAX 02 225 6556 • 02 225 6557

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน การงานอาชีพ

งานบ้าน ม. 4-6

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่

ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

ดร.อมรรัตน์ เจริญชัย

อรุณี ลิ้มศิริ

ผู้ตรวจ

ดร.มณฑาญจน์ ทองไย

ศศิกัญจน์ ธิบรรณทรัพย์

อุทัยวรรณ ฟุ้งเงิน

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์

สกุณา หนูแก้ว

ISBN 978-974-18-7772-0

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเรียงชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน การงานอาชีพ งานบ้าน ม. 4-6 เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญด้านการคิดขั้นสูง การสื่อสาร การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายการมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และทำประโยชน์ให้สังคม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข

การจัดทำ**หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน การงานอาชีพ งานบ้าน ม. 4-6** เล่มนี้ คณะผู้จัดทำได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้งด้านวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงแนวคิดการจัดการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction) แล้วจึงนำองค์ความรู้ที่ได้มาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ โดยแต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วยตัวชี้วัดช่วงชั้น สาระการเรียนรู้ ลองคิด ลองตอบ (คำถามนำสู่การเรียนรู้) ที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาแต่ละเรื่อง สาระน่ารู้ คำศัพท์ที่สำคัญ แหล่งสืบค้นข้อมูล กิจกรรมเรียนรู้...สู่ปฏิบัติ ผังมโนทัศน์สรุปเนื้อหา กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะ และคำถามทบทวน นอกจากนี้ท้ายเล่มยังมีบรรณานุกรมและอภิธานศัพท์ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วน ทั้งนี้การออกแบบกิจกรรมในหนังสือเรียนเล่มนี้ยึดแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียน มุ่งส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมบนพื้นฐานของการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มุ่งพัฒนาการคิดและพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง ร่างกาย อารมณ์ และสังคมของนักเรียน อันจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้นำไปสู่สมรรถนะที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน การงานอาชีพ งานบ้าน ม. 4-6** เล่มนี้จะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะพื้นฐานในการทำงาน ทักษะการคิด และทักษะการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตและการอาชีพบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

คณะผู้จัดทำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน การงานอาชีพ งานบ้าน ม. 4-6 เล่มนี้ ได้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้แต่ละหน่วยการเรียนรู้มีองค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่สำคัญของหน่วยการเรียนรู้

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

(Key Stage Indicator)

เป็นเป้าหมายในการพัฒนา
นักเรียนให้ได้รับความรู้และ
ปฏิบัติได้ตามมาตรฐานการ
เรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้น

สาระการเรียนรู้

(Learning Strand)

นำเสนอขอบข่ายเนื้อหาที่
นักเรียนจะได้เรียนในหน่วย
การเรียนรู้

ลองคิด ลองตอบ

(Think & Reply)

เป็นคำถามเพื่อกระตุ้น
ความคิดและความสนใจของ
นักเรียน

เนื้อหา (Content)

นำเสนอเนื้อหาที่ตรงตาม
สาระการเรียนรู้แกนกลางโดย
สื่อสารด้วยรูปภาพ (Info-
graphic) เพื่อให้เกิดความคิด
รวบยอด และสมรรถนะ

คำศัพท์สำคัญ

(Keyword)

เป็นคำหลักในเนื้อหา
พิมพ์ตัวอักษรสีฟ้าต่างจาก
ข้อความเพื่อให้ นักเรียนสนใจ
ที่จะศึกษาแบบเจาะลึก

สาระน่ารู้ (Tip)

นำเสนอเกร็ดความรู้เรื่อง
ต่าง ๆ เพื่อเสริมให้นักเรียนมี
ความรู้เพิ่มพูนกว้างขวางขึ้น

กิจกรรมเรียนรู้...สู่ปฏิบัติ

(Competency Activities)

กำหนดไว้เมื่อจบเนื้อหา
แต่ละหัวข้อ เพื่อสนับสนุนให้
ประยุกต์ความรู้ ความคิด และ
การปฏิบัติด้วยตนเอง

บทสรุป (Summary)

จัดทำเป็นผังมโนทัศน์
(Concept Map) เพื่อให้
นักเรียนใช้ทบทวนเนื้อหาที่
เรียนไปแล้ว

กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะ

(Competency Improve Activities)

โดยบูรณาการทักษะที่รวม
หลักการและความคิดรวบยอด
ในเรื่องต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ใน
การปฏิบัติกิจกรรม เช่น โครงการ

คำถามทบทวน

(Review Questions)

โดยตั้งคำถามแบบสะท้อนคิด
(R-C-A) จัดเรียงตามลำดับ
เนื้อหา เพื่อให้ นักเรียนได้สะท้อน
ความคิดจากเรื่องที่เรียน

บรรณานุกรม

(References)

โดยนำเสนอรายชื่อหนังสือ
เอกสาร หรือเว็บไซต์ที่ใช้
ค้นคว้า อ้างอิงประกอบการ
เรียบเรียงเนื้อหา

อภิธานศัพท์

(Glossary)

โดยนำคำศัพท์สำคัญใน
เนื้อหา มาจัดเรียงตามลำดับ
อักษรและอธิบายความหมาย
ที่เชื่อมโยงอย่างละเอียด

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

การจัดการในบ้าน 1

- สารการเรียนรู้.....2
- เป้าหมายของการจัดการในบ้าน.....3
- การจัดการทรัพยากรครอบครัว.....4
- กระบวนการและทักษะที่ใช้ในการทำงานบ้าน.....7
- การจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัว.....15
- ผังมโนทัศน์สรุปเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 121
- กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะ22
- คำถามทบทวน22

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

หน้าที่และบทบาทสมาชิกที่ดีของครอบครัว..... 23

- สารการเรียนรู้.....24
- สัมพันธภาพในครอบครัว.....25
- หน้าที่และบทบาทที่ควรปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัว28
- การทำงานร่วมกับผู้อื่น.....41
- ผังมโนทัศน์สรุปเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 243
- กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะ44
- คำถามทบทวน44

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

การใช้และดูแลรักษาเสื้อผ้า 45

- สารการเรียนรู้.....46
- การเลือกผ้า เสื้อผ้า และเครื่องแต่งกาย.....47
- การดูแลรักษาเสื้อผ้า.....51
- การซ่อมแซมเสื้อผ้า.....57
- ผังมโนทัศน์สรุปเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 363
- กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะ64
- คำถามทบทวน64

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

การตัดเย็บและดัดแปลงเสื้อผ้า..... 65

- สารการเรียนรู้.....66
- ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตัดเย็บเสื้อผ้า67
- การตัดเย็บเสื้อผ้าสำหรับตนเอง73
- การดัดแปลงเสื้อผ้า77
- ผังโน้ตค้นสรุปเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 4.....79
- กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะ80
- คำถามทบทวน80

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

การเก็บ ถนอม และแปรรูปอาหาร..... 81

- สารการเรียนรู้.....82
- การเก็บรักษาอาหาร.....83
- การถนอมอาหารและการแปรรูปอาหาร85
- วิธีการถนอมอาหารและการแปรรูปอาหาร87
- ตัวอย่างการถนอมอาหารและการแปรรูปอาหาร.....91
- ผังโน้ตค้นสรุปเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 5.....95
- กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะ96
- คำถามทบทวน96

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

งานบ้าน...สู่...การประกอบอาชีพ 97

- สารการเรียนรู้.....98
- แนวทางเข้าสู่อาชีพ.....99
- การเลือกใช้เทคโนโลยีในอาชีพงานบ้าน..... 104
- ประสบการณ์อาชีพงานบ้าน..... 107
- คุณลักษณะที่ดีต่ออาชีพ 114
- ผังโน้ตค้นสรุปเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 6..... 117
- กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะ 118
- คำถามทบทวน 118

บรรณานุกรม..... 119

อภิธานศัพท์ 120

หน่วยการเรียนรู้ที่

1

การจัดการในบ้าน

- 1 เป้าหมายของการจัดการในบ้าน
- 2 การจัดการทรัพยากรครอบครัว
- 3 กระบวนการและทักษะที่ใช้
ในการทำงานบ้าน
- 4 การจัดการรายได้และรายจ่าย
ของครอบครัว

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

1. อธิบายวิธีการทำงานเพื่อการดำรงชีวิต (ง 1.1 ม. 4-6/1)
2. สร้างผลงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์และมีทักษะการทำงานร่วมกัน (ง 1.1 ม. 4-6/2)
3. มีทักษะการจัดการในการทำงาน (ง 1.1 ม. 4-6/3)
4. มีทักษะกระบวนการแก้ปัญหาในการทำงาน (ง 1.1 ม. 4-6/4)
5. มีทักษะในการแสวงหาความรู้เพื่อการดำรงชีวิต (ง 1.1 ม. 4-6/5)
6. มีคุณธรรมและลักษณะนิสัยในการทำงาน (ง 1.1 ม. 4-6/6)

สาระการเรียนรู้

1

เป้าหมายของการจัดการในบ้าน

การจัดการในบ้านมีเป้าหมายเพื่อจัดงานบ้านทุกอย่างให้สำเร็จเรียบร้อย สร้างเสริมทรัพยากรครอบครัวให้มีคุณภาพ และลดปัญหาครอบครัว

2

การจัดการทรัพยากรครอบครัว

การจัดการทรัพยากรครอบครัวควรศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นบุคคล ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ทักษะ และแรงงาน และศึกษาทรัพยากรที่เป็นวัสดุและบริการ ได้แก่ เงิน เครื่องอุปโภคบริโภค และสาธารณูปโภค

3

กระบวนการและทักษะที่ใช้ในการทำงานบ้าน

กระบวนการและทักษะที่ใช้ในการทำงานบ้าน ได้แก่ กระบวนการจัดการงานในบ้าน การจัดการงานในบ้านอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการแก้ปัญหา

4

การจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัว

การจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวเป็นการดำเนินการเพื่อวางแผน ประเมินการใช้เงินไว้ล่วงหน้า โดยนำเงินรายได้มาจัดสรรเป็นรายจ่ายที่ต้องใช้เพื่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในครอบครัว พร้อมกับหาวิธีการแก้ไขเมื่อรายได้ไม่สอดคล้องกับรายจ่าย

ลองคิด ลองตอบ

การจัดการในบ้านเป็นหน้าที่ของนักเรียนหรือไม่ เพราะอะไร

เป้าหมายของการจัดการในบ้าน

การจัดการในบ้านจำเป็นต้องมีเป้าหมายในการทำงาน ทั้งเป้าหมายเฉพาะและเป้าหมายร่วม ที่มุ่งให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวช่วยกันทำงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน ซึ่งเป้าหมายของการจัดการในบ้านมีดังต่อไปนี้

1. จัดงานบ้านทุกอย่างให้สำเร็จเรียบร้อย

งานบ้านมีหลายประเภท ซึ่งเป็นงานที่ต้องทำเป็นประจำทุกวันและอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกในครอบครัว โดยมีการวางแผนการทำงาน และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เช่น พ่อหรือลูกชายทำงานประเภทที่ต้องใช้แรงหรือฝีมือทางช่าง แม่หรือลูกสาวทำความสะอาดบ้าน ประกอบอาหาร และซักรีดเสื้อผ้า ทั้งนี้เพื่อให้ทำงานบ้านได้สำเร็จตามเป้าหมาย

2. สร้างเสริมทรัพยากรครอบครัวให้มีคุณภาพ

การจัดการในบ้านมีเป้าหมายในการเสริมสร้างทรัพยากรครอบครัว ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ เวลา แรงงาน เงิน และเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ เช่น ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวให้ทำกิจกรรมที่สนใจ ทำงานตามความสามารถ ให้ได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ จัดสรรเวลาในการทำงานบ้าน มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน

3. ลดปัญหาครอบครัว

ปัญหาครอบครัวโดยทั่วไปมีดังนี้

- 1) ปัญหารายได้ไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว
- 2) ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ การเจ็บป่วยของคนในครอบครัว ทำให้ขาดแรงงานและมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น
- 3) ปัญหาความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว เช่น มีการโต้เถียง การทะเลาะวิวาทเนื่องจากมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน
- 4) ปัญหาจากการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในครอบครัวที่ทั้งพ่อและแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ไม่มีเวลาทำงานบ้านหรืออบรมสั่งสอนบุตร
- 5) ปัญหาเกี่ยวกับบุตร ครอบครัวที่มีบุตรหลายคนมักจะประสบปัญหา เช่น ปัญหาในการเลี้ยงดู การหาสถานที่เรียน การทำงานทำ

ทั้งนี้ การจัดการในบ้านมีเป้าหมายที่จะลดปัญหาของครอบครัวให้น้อยลง และจัดการครอบครัวให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขมากขึ้น

การจัดการทรัพยากรครอบครัว

การจัดการทรัพยากรครอบครัว เป็นการดำเนินการเพื่อนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับสภาพครอบครัวของตนเองมากที่สุด

ทรัพยากรที่เป็นบุคคล

1. ความรู้

เป็นทรัพยากรที่ได้มาจากการศึกษาเล่าเรียนและได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ภายในครอบครัวและสังคมภายนอก เช่น มีความรู้ด้านการทำธุรกรรมต่าง ๆ กับธนาคาร โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งการฝากเงิน การถอนเงิน การโอนเงิน การซื้อสินค้า หรือการชำระค่าบริการต่าง ๆ

2. ความสามารถ

เป็นทรัพยากรที่แต่ละคนมีไม่เหมือนกันและไม่เท่ากัน การที่บุคคลจะมีความสามารถในการเรื่องใดนั้นเกิดจากการมีพรสวรรค์ มีความสนใจ และได้รับการฝึกฝนด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เช่น ความสามารถในการซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้า ถ้าฝึกซ่อมแซมบ่อย ๆ ก็จะทำให้เกิดทักษะและสามารถประกอบอาชีพได้

3. ความสนใจ

เป็นทรัพยากรที่เกิดจากความรู้สึก ความตั้งใจ หรือมีใจจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งแต่ละคนมีความสนใจไม่เหมือนกัน เช่น สนใจด้านดนตรี สนใจการตกแต่งบ้าน เมื่อบุคคลได้ทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ จะเกิดความสุข ความพอใจ ถ้าได้รับการฝึกฝนหรือส่งเสริมก็จะทำให้เกิดทักษะและเป็นความถนัดเฉพาะด้านนั้น ๆ

4. ทักษะ

เป็นความชำนาญที่เกิดจากการฝึกทำเป็นประจำด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เช่น การเย็บผ้า การซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้า การจักสาน ถ้าได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้มีความละเอียด ประณีต และสามารถทำงานเสร็จเร็วขึ้น ซึ่งทักษะเป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลสามารถพัฒนาได้ โดยเฉพาะผู้ที่มีความสนใจเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว จะช่วยให้พัฒนาได้เร็วขึ้น

5. แรงงาน

เป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่ใช้เพื่อการดำรงชีวิต แรงงานมีขีดความสามารถจำกัด ขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัวได้ เช่น ทำความสะอาดบ้าน ซักผ้า รับจ้างทำงานเพื่อหารายได้เสริม การจัดการแรงงานในการทำงานบ้านเป็นหน้าที่ของหัวหน้าครอบครัว โดยคัดเลือกและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบแก่สมาชิกในครอบครัวให้เหมาะสมกับงานนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ของการจัดการแรงงานในการทำงานบ้าน

1. เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวสามารถทำงานบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น งานประกอบอาหารควรเลือกสมาชิกในครอบครัวที่มีความรู้และมีทักษะในการประกอบอาหาร

2. เพื่อสร้างบรรยากาศในการทำงาน โดยให้สมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือและร่วมมือกันทำงานบ้านเพื่อให้งานเสร็จเร็วขึ้น

ทรัพยากรที่เป็นวัสดุและบริการ

1 เงิน เป็นทรัพยากรที่มีขีดจำกัด ถ้าครอบครัวใดมีรายได้น้อย ปริมาณการใช้จ่ายเงินก็จะถูกจำกัดลงด้วย แต่บางครั้งครอบครัวอาจมีวิธีการที่สามารถหาเงินเพิ่มและเก็บออมเงินไว้ใช้เมื่อถึงคราวจำเป็นได้ การจัดการเรื่องเงินควรมีการวางแผนการใช้เพื่อหาวิธีการเพิ่มรายได้ การเก็บออมเงิน หรือใช้ทรัพยากรชนิดอื่นแทนการเสียเงิน เช่น การทำงานบ้านโดยใช้แรงงานและความสามารถของสมาชิกในครอบครัวแทนการจ้างผู้อื่น

2 เครื่องอุปโภคบริโภค เป็นทรัพยากรที่คิดค้นด้วยมนุษย์ โดยใช้สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ เวลา และแรงงาน ประดิษฐ์ขึ้นในรูปของสินค้าหรือการบริการเพื่อให้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตแทนการแลกซื้อด้วยเงิน เช่น ปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเอง ประดิษฐ์เครื่องเรือนและของใช้ในบ้านไว้ใช้เอง นำผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคไปจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

3 สาธารณูปโภค เป็นทรัพยากรที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่อมนุษย์ในการดำเนินชีวิต เช่น การไฟฟ้า การประปา การบริการขนส่งสาธารณะ ซึ่งการใช้สาธารณูปโภคทำได้โดยการชำระค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา หรือการจ่ายค่าบริการขนส่งสาธารณะในการเดินทาง ดังนั้นจึงควรใช้ทรัพยากรประเภทสาธารณูปโภคอย่างประหยัด เพื่อช่วยประหยัดรายจ่ายของครอบครัวและอนุรักษ์ทรัพยากรนั้น ๆ ให้ใช้งานได้นาน

กิจกรรมเรียนรู้...สู่ปฏิบัติ

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน เสนอแนะวิธีการใช้ทรัพยากรครอบครัวให้คุ้มค่า แล้วสรุปผล

กระบวนการและทักษะที่ใช้ในการทำงานบ้าน

กระบวนการจัดการงานในบ้าน

กระบวนการจัดการงานในบ้านมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1

การตั้งเป้าหมาย เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการได้ รับจากการงานไว้ล่วงหน้า ซึ่งมีลักษณะดังนี้

เป้าหมายระยะสั้น เช่น ทำความสะอาดห้องนอนในวันเสาร์
เป้าหมายระยะยาว เช่น ประดิษฐ์ดอกไม้ไว้ขายในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อเสริมรายได้ให้ครอบครัว หรือเป็นเป้าหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น จะรีดผ้าในวันอาทิตย์ แต่ปรากฏว่าเตารีดไฟฟ้าไม่มีความร้อนจึงต้องนำเตารีดไฟฟ้าไปซ่อมแซมก่อน

การวิเคราะห์ทรัพยากร เป็นการพิจารณาว่าทรัพยากรที่มีอยู่เพียงพอและเหมาะสมกับงานหรือไม่ อย่างไร

เช่น สมาชิกในครอบครัวที่ทำหน้าที่ประกอบอาหารเกิดเจ็บป่วย ต้องพักรักษาตัวนาน 2 สัปดาห์ ถ้าสมาชิกคนอื่นประกอบอาหารไม่ได้ อาจต้องซื้ออาหารปรุงสำเร็จหรืออาหารสำเร็จรูปมารับประทาน ซึ่งเป็นการใช้เงินแทนแรงงานและความสามารถของสมาชิกที่เจ็บป่วย

2

การวางแผนและกำหนดทรัพยากร เป็นการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไร ใครทำ ทำเมื่อไร และทำอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยต้องใช้การตัดสินใจร่วมด้วย เช่น ต้องการจัดงานเลี้ยงที่บ้านควรวางแผนว่าจะเชิญใครบ้าง กำหนดวันใด จะเลี้ยงอาหารชนิดใด

3

สิ่งที่ควรปฏิบัติในการวางแผนและกำหนดทรัพยากร มีดังนี้

- 1) สมาชิกในครอบครัวร่วมกันวางแผน โดยหัวหน้าครอบครัวควรแจ้งให้สมาชิกทราบว่าจะทำอะไรบ้าง แล้วร่วมกันวางแผนและเปิดโอกาสให้สมาชิกเลือกงานตามถนัด
- 2) กำหนดเวลาในการทำงานต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับปริมาณงาน แรงงาน และความสะดวกของแต่ละคน
- 3) กำหนดงานหรือกิจกรรมที่ต้องทำ โดยเขียนรายละเอียดของงานที่ต้องทำในแต่ละช่วงเวลาและจัดลำดับไว้
- 4) กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของสมาชิกในครอบครัว
- 5) ปรับเปลี่ยนหน้าที่ของสมาชิก เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้และฝึกทำงานบ้านได้ทุกประเภท

การปฏิบัติตามแผนและการปรับแผน เป็นขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผน โดยให้สมาชิกทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่ตนเองรับผิดชอบ ควบคุมวิธีการปฏิบัติงาน เวลา และค่าใช้จ่ายให้อยู่ในขอบเขตที่วางแผนไว้ แต่บางครั้งอาจต้องมีการปรับแผนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา เช่น วางแผนซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้า แต่เครื่องซักผ้าเกิดชำรุดจึงต้องปรับแผนโดยการซักผ้าด้วยมือ ซึ่งจะช่วยให้ซักผ้าได้สำเร็จ

การนำแผนไปปฏิบัติให้สำเร็จต้องอาศัยการจัดการและการตัดสินใจ มีการปรับแผน เปลี่ยนเวลา หรือยกเลิกกิจกรรมบางรายการ เพื่อนำทรัพยากรไปใช้ในสิ่งที่จำเป็นมากกว่า ซึ่งความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับเป้าหมายและการปฏิบัติตามแผนจัดเป็นทักษะการจัดการที่สำคัญที่จะช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จ

4

การประเมินผล เป็นการตรวจสอบเพื่อให้ทราบว่า การปฏิบัติงานบ้านบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งการประเมินผลนั้นสามารถทำได้ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยประเมินผลงานเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง เมื่อทำงานเสร็จควรประเมินผลอีกครั้งเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของการทำงาน

5

เช่น การทำความสะอาดบ้าน ก่อนลงมือปฏิบัติงานควรประเมินก่อนว่ามีเครื่องมือทำความสะอาดครบหรือไม่ จำเป็นต้องใช้เครื่องดูดฝุ่นหรือไม่ ในขณะที่ปฏิบัติงานปรากฏว่าใช้เครื่องดูดฝุ่นไม่ถูกวิธี ต้องเสียเวลาแก้ไข ทำให้งานเสร็จช้ากว่ากำหนด และเมื่อประเมินผลหลังจากทำความสะอาดบ้านเสร็จแล้ว ปรากฏว่าพื้นบ้านสะอาดดี สรุปได้ว่าพบข้อบกพร่องในการทำงาน ดังนั้นจึงต้องนำปัญหาหรือข้อบกพร่องที่พบมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป

สาระน่ารู้

กระบวนการจัดการเป็นทักษะพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ได้กับการงานอาชีพทุกประเภท

กิจกรรมเรียนรู้...สู่ปฏิบัติ

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการในบ้าน

การจัดการงานในบ้านอย่างมีประสิทธิภาพ

1

ประหยัดเวลา โดยรู้จักบริหารเวลาว่าเวลาใดควรทำอะไร และควรใช้เวลานานเท่าไร เช่น การประกอบอาหาร ควรเตรียมวัตถุดิบ อุปกรณ์ และเครื่องใช้ให้พร้อม เพื่อความสะดวก และช่วยประหยัดเวลา

2

ประหยัดแรงงาน โดยนำอุปกรณ์และเครื่องมือมาช่วยในการทำงาน เช่น การซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าเป็นการช่วยประหยัดแรงงาน ลดเวลาในการทำงาน และทำให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ

3

ประหยัดทรัพยากร โดยประหยัดทรัพยากรที่นำมาใช้ในการทำงาน เช่น ไม่เปิดน้ำประปาทิ้งไว้ ถอดปลั๊กไฟฟ้าทุกครั้งหลังเลิกใช้งาน

4

ประหยัดค่าใช้จ่าย โดยรู้จักใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น รู้จักเก็บออม และมีความสามารถในการจัดการทางการเงิน เช่น ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อเสื้อผ้าใหม่ โดยการดูแลรักษาเสื้อผ้า และซ่อมแซมด้วยตนเอง

5

คำนึงถึงความปลอดภัย โดยในขณะที่ปฏิบัติงานควรใช้อุปกรณ์และเครื่องมือด้วยความระมัดระวัง ศึกษาวิธีการใช้งานให้ละเอียด และเมื่อทำงานเสร็จควรแยกประเภทและจัดเก็บให้เรียบร้อย

กิจกรรมเรียนรู้...สู่ปฏิบัติ

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการงานในบ้านอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วจัดทำรายงาน

กระบวนการตัดสินใจ

การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายหลังจากพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ โดยใช้สมองคิด ไตร่ตรอง และตระหนักว่ากำลังตัดสินใจเรื่องอะไร เพื่ออะไร มีเป้าหมายอะไร และผลที่ได้รับเป็นอย่างไร

องค์ประกอบของการตัดสินใจ มีดังนี้

เป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาจะได้มาเพื่อให้ชีวิตดีขึ้น มีความสุข หรือเกิดความพึงพอใจ บางคนต้องการความรัก ความปลอดภัย บางคนต้องการสิ่งของเครื่องใช้ ซึ่งเป็นความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้น ก่อนตัดสินใจจึงควรพิจารณาให้ถี่ถ้วนว่าสิ่งที่ต้องการนั้น มีความจำเป็นหรือไม่

ความต้องการ 1

เป็นสิ่งที่คนเชื่อว่าดี มีคุณค่า ต้องการจะได้มา พอใจที่จะปฏิบัติ และเกิดความสุขถ้าได้ทำตาม**ค่านิยม**นั้น ค่านิยมและมาตรฐานมีผลต่อการตัดสินใจ เช่น ญัณฐีมีค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์ ญัณฐีทำเสื้อที่ขอยืมมาจากแพรวขาด จึงบอกความจริงแก่แพรวพร้อมทั้งเสนอความคิดว่าจะซื้อมาใช้คืน

**ค่านิยม
และมาตรฐาน 2**

เป็นสิ่งที่ต้องการให้มีหรือเกิดขึ้นตามจุดหมายที่คาดหวังไว้ โดยมีการวางแผนและปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลตามต้องการ เช่น ตั้งจุดประสงค์ในการซื้ออาหารสดมาประกอบอาหารด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยประหยัดรายจ่ายของครอบครัว

จุดประสงค์ 3

เป็นผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรมที่มีการดำเนินการตามเป้าหมายที่ตั้งขึ้นด้วยตนเอง เช่น วันนี้จะไปซื้อของขวัญให้คุณแม่ และเป้าหมายที่ผู้อื่นตั้งให้ เช่น วันชัยเป็นบุตรคนโตของครอบครัวและประกอบอาชีพแล้ว คุณแม่ของวันชัยตั้งเป้าหมายไว้ว่าวันชัยจะช่วยแบ่งเบาภาระการเงินของครอบครัวได้ ทำให้วันชัยต้องตัดสินใจนำเงินเดือนประมาณ 25% ของเงินรายได้ไปให้คุณแม่

เป้าหมาย 4

5

เวลา

เป็นสิ่งที่มียุ่จำกัดเพียง 24 ชั่วโมง และมีผลต่อการตัดสินใจ ถ้าใช้เวลาในการทำกิจกรรมใดมากก็จะเหลือเวลาทำกิจกรรมอื่นน้อยลง เช่น ใช้เวลาเล่นกีฬามากก็จะมีเวลาอ่านหนังสือน้อยลง ดังนั้น ต้องตัดสินใจว่าควรใช้เวลาอย่างไรจึงจะเหมาะสม

6

สถานการณ์

เป็นองค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ โดยอาจเกิดจากตัวบุคคล เช่น อาร์จะไปเยี่ยมญาติในวันอาทิตย์ แต่บังเอิญวันศุกร์อาร์หกล้มแขนหัก อาร์จึงต้องตัดสินใจว่าควรจะไปเยี่ยมญาติหรือไม่ในสภาพที่แขนหัก นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมก็มีผลต่อการตัดสินใจด้วย เช่น การจราจรติดขัด สินค้าราคาแพง

7

กลุ่มเพื่อน

เป็นความคิดของเพื่อนที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เช่น เพ็ญนัดกับเพื่อน ๆ ว่าวันเสาร์จะไปห้างสรรพสินค้า เพ็ญคิดว่าจะไปใส่เสื้อกับกระโปรงไป แต่เมื่อสอบถามเพื่อน ๆ ว่าจะแต่งตัวอย่างไร เพื่อนส่วนใหญ่จะนุ่งกางเกงขาสั้น เพ็ญจึงต้องเปลี่ยนการแต่งกายเป็นใส่เสื้อยืดกับกางเกงขาสั้นเหมือนเพื่อน

8

ข้อดี
และข้อเสีย

เป็นสิ่งที่เราจะได้รับหรือสูญเสียซึ่งมีผลมาจากการตัดสินใจ เช่น ช่วงปิดภาคเรียนมีหลายสิ่งที่ต้องทำ เช่น เรียนดนตรี เรียนภาษาอังกฤษ ไปอยู่กับญาติที่ต่างจังหวัด แต่เนื่องจากเวลามีจำกัด ไม่สามารถทำทั้ง 3 อย่างได้ตามต้องการ ดังนั้น จึงต้องตัดสินใจเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่คิดว่าเกิดประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด

กระบวนการตัดสินใจ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1

การพิจารณาปัญหาที่ต้องการตัดสินใจ

เป็นการที่ผู้ตัดสินใจจะต้องเข้าใจเรื่องราว ปัญหา ทราบจุดประสงค์ เป้าหมาย และข้อจำกัด ของเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ

ตัวอย่าง นาย ก ได้รับการบรรจุแต่งตั้ง เข้ารับราชการ ซึ่งสถานที่ทำงานติดตั้ง เครื่องปรับอากาศ ทำให้เกิดความเย็นสบาย นาย ก รู้สึกพอใจจึงเกิดความต้องการที่จะ ซื้อเครื่องปรับอากาศไว้ใช้ในบ้าน ซึ่งเป็นปัญหา เริ่มต้นที่นาย ก จะต้องพิจารณาเพื่อตัดสินใจ

2

การแสวงหาข้อมูลและทางเลือก

เป็นการหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาที่ จะต้องตัดสินใจ

ตัวอย่าง ก่อนตัดสินใจซื้อ นาย ก ค้นหา ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องปรับอากาศ โดยสนทนากับ เพื่อนและผู้ที่เคยซื้อ ซึ่งข้อมูลที่ได้รับอาจมีส่วน ทำให้นาย ก มีความต้องการเครื่องปรับอากาศ มากขึ้น หรืออาจเปลี่ยนความคิดว่าไม่จำเป็นที่ จะต้องซื้อในขณะที่มีเงินเดือนน้อย

3

การกำหนดทางเลือก

และการจัดลำดับความสำคัญ

เป็นการนำข้อมูลมาพิจารณาอย่างรอบคอบ และกำหนดทางเลือกตาม**เกณฑ์**ที่เหมาะสมกับ ตนเอง แล้วจัดลำดับความสำคัญ

ตัวอย่าง นาย ก กำหนดทางเลือกในการซื้อ เครื่องปรับอากาศดังนี้
ทางเลือกที่ 1 ซื้อเครื่องปรับอากาศด้วยเงินสด
ทางเลือกที่ 2 ซื้อเครื่องปรับอากาศด้วยเงินผ่อน

4

การตัดสินใจเลือก

เป็นการพิจารณาและไตร่ตรองให้รอบคอบ ว่าทางเลือกใดมีข้อดีมากกว่าข้อเสีย ทางเลือก ใดมีความเหมาะสมกับรายได้ของตนเอง แล้ว จึงตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด

ตัวอย่าง นาย ก ตัดสินใจซื้อเครื่องปรับอากาศด้วยเงินผ่อน 0% นาน 10 เดือน เนื่องจากไม่สามารถซื้อสินค้าที่ราคาแพงด้วย เงินสด จำเป็นต้องซื้อด้วยวิธีการผ่อนส่ง ซึ่ง นาย ก มีเงินผ่อนชำระเพียงพอ

การสร้างทักษะในการตัดสินใจ มีวิธีการดังนี้

1

การหาข้อมูลในเรื่องที่จะตัดสินใจ ถ้าค้นหาข้อมูลได้มากจะทำให้มีทางเลือกในการตัดสินใจมากขึ้น เช่น นิดาต้องการเดินทางจากบ้านไปสถานี่ขนส่งสายใต้ใหม่ จึงสอบถามข้อมูลจากเพื่อน ๆ ว่าจะต้องเดินทางอย่างไร ขึ้นรถประจำทางสายใดได้บ้าง จะต้องขึ้นรถกี่ต่อ เมื่อได้ข้อมูลมากเพียงพอ นิดาก็จะมีทางเลือกมาก และในที่สุดก็ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่สะดวกที่สุดและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

2

การฝึกใช้กระบวนการในการตัดสินใจ การได้มีโอกาสฝึกตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ จะทำให้เกิดเป็นนิสัย ช่วยให้มีคามมั่นใจในการตัดสินใจมากขึ้น และสามารถตัดสินใจในเรื่องที่มีความซับซ้อนได้ง่ายขึ้น

สาระน่ารู้

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการตัดสินใจ

1. แต่ละคนใช้เวลาในการพิจารณาองค์ประกอบและตัดสินใจแตกต่างกัน
2. การเขียนข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกช่วยให้เกิดความพอใจในผลที่ได้รับเฉพาะบางเรื่อง
3. การพิจารณาทางเลือกอย่างยุติธรรมมีความสำคัญมากกว่าการเขียนข้อดีและข้อเสียอย่างละเอียด

กิจกรรมเรียนรู้...สู่ปฏิบัติ

นักเรียนเขียนแผนที่ความคิดสรุปความรู้เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ

กระบวนการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหาในการทำงานบ้านด้วยกิจกรรม 5 ส

กิจกรรม 5 ส เป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่เป็นระบบและมีแนวปฏิบัติที่เหมาะสม สามารถนำมาใช้เพื่อปรับปรุงและแก้ปัญหาในการทำงานบ้านได้ดังนี้

กิจกรรมเรียนรู้...สู่ปฏิบัติ

นักเรียนร่วมกันเสนอแนะแนวทางการนำกิจกรรม 5 ส ไปใช้ในการทำงานบ้าน แล้วสรุปผล

การจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัว

การจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัว เป็นการวางแผนประมาณการการใช้เงินไว้ล่วงหน้า โดยแบ่งเงินรายได้และรายจ่ายประเภทต่าง ๆ ที่ต้องใช้ของตนเองและครอบครัว

ที่มาของรายได้

รายได้ หมายถึง ยอดรวมจำนวนเงินที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ หรือค่าตอบแทนที่ได้รับเป็นเงินเดือน ค่าจ้าง กำไร หรือเงินรางวัล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

รายได้ที่เป็นตัวเงิน ซึ่งได้มาจากการประกอบอาชีพ เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน เงินโบนัส กำไรสุทธิจากการค้าขาย รวมทั้งเงินที่ได้รับจากการทำงานอื่น ๆ เช่น ค่าเช่า ค่านายหน้า

1

รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน เป็นรายได้ที่ไม่ได้รับในรูปของเงินสด แต่สามารถคำนวณค่าเป็นเงินได้ เช่น พืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้ เบ็ด โถที่เลี้ยงไว้สำหรับรับประทานไข่หรือเนื้อสัตว์นั้น ๆ

2

รายได้สำหรับผู้ที่อยู่ในวัยเรียน มีดังต่อไปนี้

1

รายได้ที่ได้รับจากพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง เช่น ค่าโดยสารรถประจำทาง ค่าอาหารกลางวัน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่ากิจกรรมบันเทิง ซึ่งจำนวนเงินที่แต่ละคนได้รับอาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับรายได้ของพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของแต่ละครอบครัว

2

รายได้จากการทำงาน ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนสามารถหารายได้ด้วยตนเอง โดยการรับจ้างทำงานขายสินค้า หรือการบริการต่าง ๆ เช่น ขายขนม ขายเครื่องเขียน ขายเครื่องประดับ ขายผลไม้ บริการให้เช่าหนังสือ

3

รายได้ที่เกิดจากการได้รับเงินเป็นของขวัญหรือรางวัล เป็นเงินรายได้ที่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือญาติผู้ใหญ่ให้เป็นของขวัญในโอกาสพิเศษ เช่น วันเกิด วันขึ้นปีใหม่ หรือได้รับทุนการศึกษา

รายจ่ายของครอบครัว

รายจ่ายของครอบครัว หมายถึง การนำเงินรายได้ไปใช้จ่ายในการซื้อสินค้าหรือการบริการต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1 รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค

- 1) ค่าอาหารและเครื่องดื่ม
- 2) ค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย
- 3) ค่าที่อยู่อาศัย
- 4) ค่ารักษาพยาบาล
- 5) ค่ายานพาหนะและค่าเดินทาง
- 6) ค่าโทรศัพท์ ค่าอินเทอร์เน็ต
- 7) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา
- 8) ค่ากิจกรรมนันทนาการ
- 9) ค่าของใช้และบริการส่วนบุคคล เช่น ค่าตัดผม

2 รายจ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค

เป็นค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากการซื้อสินค้าหรือการบริการประเภทอุปโภคบริโภค เช่น ค่าภาษี ค่าของขวัญ เงินบริจาค ค่าดอกเบี้ยเงินกู้

สำหรับผู้ที่อยู่ในวัยเรียนจะมีรายจ่ายดังต่อไปนี้

1. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม
2. ค่ายานพาหนะและค่าเดินทาง
3. ค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย
4. ค่าอุปกรณ์การเรียน เช่น หนังสือ เครื่องมือทำงานประดิษฐ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต
5. ค่ากิจกรรมนันทนาการ เช่น เกม อุปกรณ์กีฬา

กิจกรรมเรียนรู้...สู่ปฏิบัติ

นักเรียนบันทึกรายได้และรายจ่ายของครอบครัวตนเองใน 1 สัปดาห์

การวางแผนการใช้จ่ายเงิน

การวางแผนการใช้จ่ายเงิน เป็นแผนการใช้เงินของบุคคลหรือแต่ละครอบครัวโดยการจัดทำประมาณการรายได้และรายจ่าย ซึ่งเป็นการวางแผนล่วงหน้าในการจัดสรรรายได้อย่างมีระบบ ทำให้รู้จักใช้จ่าย ไม่ใช้เงินฟุ่มเฟือย และวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสมาชิกในครอบครัวให้ได้มากที่สุด

ขั้นตอนการวางแผนการใช้จ่ายเงิน มีดังนี้

1

การตั้งเป้าหมาย สมาชิกทุกคนในครอบครัวควรมีการวางแผนใช้จ่ายเงินให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ความจำเป็น และค่านิยม รวมทั้งองค์ประกอบที่มีผลต่อเป้าหมาย โดยผู้ที่อยู่ในวัยเรียนมีเป้าหมาย เช่น ประหยัดรายจ่ายด้านต่าง ๆ เพื่อนำเงินไปใช้ในการศึกษา ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานมีเป้าหมาย เช่น ทำงานเพื่อผ่อนส่งบ้านหรือเตรียมเงินสำหรับลูกที่จะเกิดมา ผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนมีเป้าหมาย เช่น นำเงินไปลงทุนเพื่อสะสมกำไรไว้ใช้เมื่อเกษียณอายุ

2

การประมาณการรายได้ เป็นการคาดคะเนปริมาณเงินรายได้ทั้งหมดที่คาดว่าจะได้รับในระยะเวลาที่ต้องการจัดทำประมาณการ อาจทำเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน หรือรายปี รายได้ที่ควรนำมาทำประมาณการรายได้ ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง และเงินรายได้พิเศษ

วิธีการทำประมาณการรายได้ คือ เขียนจำนวนเงินรายได้ทุกประเภทลงไว้ โดยแยกเป็นรายได้ประจำกับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ

3

การวางแผนการใช้จ่ายเงิน เป็นการวางแผนการใช้เงินของแต่ละบุคคลหรือแต่ละครอบครัว ได้แก่ รายจ่ายประจำหรือรายจ่ายที่แน่นอน เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า รายจ่ายผันแปรหรือรายจ่ายที่ไม่แน่นอน เช่น ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า รายจ่ายที่เป็นเงินออม เช่น เงินที่ออมไว้เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย เพื่อใช้เป็นทุนการศึกษา

วิธีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ทำได้โดยเขียนรายจ่ายแยกเป็นประเภท ประมาณการเงินสำหรับจ่ายแต่ละรายการให้ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด รวมยอดเงินของรายจ่ายทุกประเภท ถ้ายอดเงินประมาณการรายจ่ายสูงกว่าประมาณการรายได้ก็ควรหาวิธีทำให้รายจ่ายและรายได้สมดุลกัน

4

การปฏิบัติตามแผน เป็นการใช้จ่ายเงินตามประมาณการรายได้และรายจ่าย มีวิธีการดังนี้

1. แยกเงินไว้เป็นซอง ๆ และเขียนหน้าซองกำกับไว้ เพื่อให้ทราบว่าเป็นเงินสำหรับจ่ายประเภทใด
2. ทำบัญชีรายรับและรายจ่าย โดยบันทึกรายการที่จ่ายจริงและยอดเงินคงเหลือจนครบกำหนดที่จัดทำประมาณการรายได้และรายจ่าย

5

การประเมินผลการใช้เงิน โดยทบทวนการใช้จ่ายเงินเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

การจัดทำประมาณการรายได้และรายจ่ายของครอบครัว

สมมุติรายได้ของครอบครัว นาย ก มีดังต่อไปนี้ นาย ก มีรายได้เดือนละ 15,000 บาท ภรรยา นาย ก มีรายได้เดือนละ 15,000 บาท รวมเงินรายได้เท่ากับ 30,000 บาท นาย ก มีบุตร 2 คน กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา

ตัวอย่างประมาณการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวนาย ก ประจำเดือนมกราคม

ประมาณการรายได้			ประมาณการรายจ่าย		
เงินเดือน นาย ก	15,000	บาท	ค่าเช่าบ้าน	4,500	บาท
เงินเดือน ภรรยา	15,000	บาท	ค่าผ่อนส่งรถยนต์	5,500	บาท
			ค่าอาหาร	6,000	บาท
			ค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย	2,000	บาท
			ค่ารักษาพยาบาล	1,800	บาท
			ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	2,000	บาท
			ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา	800	บาท
			ค่าของขวัญและเงินทำบุญ	300	บาท
			ค่ายานพาหนะ	500	บาท
			ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	600	บาท
			เงินออม	6,000	บาท
รวม	30,000	บาท	รวม	30,000	บาท

เมื่อจัดทำประมาณการรายได้และรายจ่ายเสร็จแล้ว ควรใช้จ่ายเงินตามตัวเลขที่กำหนดไว้ จากนั้นพิจารณารายได้กับรายจ่ายที่ประมาณการไว้ว่าใกล้เคียงกันหรือไม่ ถ้าพบปัญหาการใช้เงิน บางรายการเกินจากที่กำหนดไว้ อาจปรับเปลี่ยนแก้ไขรายการอื่น เพื่อให้เหมาะสมกับประมาณการรายได้และรายจ่ายในเดือนนั้น ๆ

แหล่งสืบค้นข้อมูล

1. หนังสือ ตำรา หรืองานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรครอบครัว การจัดทำบัญชีครัวเรือน
2. พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครูสอนงานบ้าน งานธุรกิจ คหกรรมศาสตร์
3. บ้าน โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย
4. เว็บไซต์ที่นำเสนอความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรครอบครัว เช่น www.human.cmu.ac.th

กิจกรรมเรียนรู้...สู่ปฏิบัติ

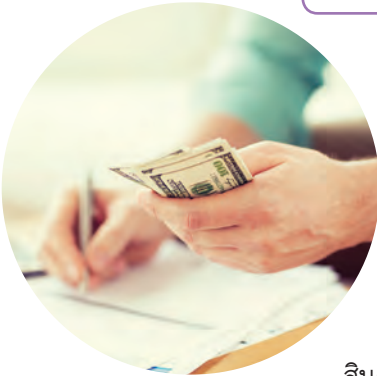
นักเรียนจัดทำประมาณการรายได้และรายจ่ายของตนเองในเวลา 1 สัปดาห์

วิธีการแก้ไขเมื่อรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย

เมื่อรวมยอดเงินจากประมาณการรายได้และรายจ่ายแล้ว ถ้าพบว่ายอดเงินประมาณการรายจ่ายสูงกว่ารายได้ แสดงว่าการจัดการ**การเงิน**มีข้อผิดพลาด จะต้องหาวิธีแก้ไขเพื่อให้รายได้ออกมาสมดุลกัน โดยการตัดทอนรายจ่ายและการหารายได้เสริม

1. การตัดทอนรายจ่าย เป็นวิธีการที่ได้สะดวกโดยใช้**หลักการ**ประหยัด ดังนี้

การกำหนดรายการในประมาณการรายได้และรายจ่ายไว้คงเดิม โดยลดจำนวนเงินที่จะต้องจ่ายแต่ละรายการลง เช่น กำหนดซื้อชุดนักเรียน โดยเลือกผ้าเกรดเอ ราคาชุดละ 450 บาท แต่ตัดสินใจเลือกใหม่เป็นผ้าเกรดซี ราคาชุดละ 240 บาท

การตัดรายการที่ต้องการน้อยที่สุดออก โดยตัดสิ่งที่ไม่จำเป็นออก ซึ่งจะช่วยประหยัดรายจ่ายลงได้ เช่น ค่าบัตรคอนเสิร์ตราคา 500 บาท ถ้าตัดสินใจไม่ไปชมเพราะไม่จำเป็นก็จะทำให้ประหยัดรายจ่ายได้ 500 บาท

ลดเงินค่าใช้จ่ายที่ต้องซื้อสินค้าหรือการบริการบางรายการ เนื่องจากสินค้าบางอย่างสามารถทำด้วยฝีมือตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวได้ เช่น อาหารบางชนิดอาจซื้อเฉพาะเครื่องปรุงเพื่อนำมาประกอบอาหารเอง เสื้อผ้าที่ชำรุดสามารถนำมาซ่อมแซมหรือตกแต่งให้สวยงามแทนการซื้อของใหม่

2. การหารายได้เสริม เป็นการทำงานพิเศษเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

วิธีการที่จะหารายได้ เช่น การรับจ้างบริการ/เสิร์ฟอาหาร การขายเสื้อผ้าออนไลน์ การทำงานประดิษฐ์เพื่อจำหน่าย ถ้าเลือกวิธีทำงานอยู่กับบ้านจะช่วยประหยัดเวลา แรงงาน และเงินทุน แต่ถ้าต้องไปทำงานพิเศษตามสถานที่ต่าง ๆ อาจเกิดปัญหา เช่น มีเวลาพักผ่อนน้อย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวลดลง ดังนั้นจึงควรพิจารณางานที่สามารถทำได้แน่นอนโดยไม่เกิดปัญหาแก่ตนเองและครอบครัว

ข้อควรคำนึงในการใช้จ่ายเงิน

การคิดก่อนตัดสินใจขอเงิน
สำหรับผู้ที่อยู่ในวัยเรียนจะได้รับเงิน
จากพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ควร
วางแผนการใช้จ่ายเงินว่าจะใช้
อย่างไรให้เหมาะสม

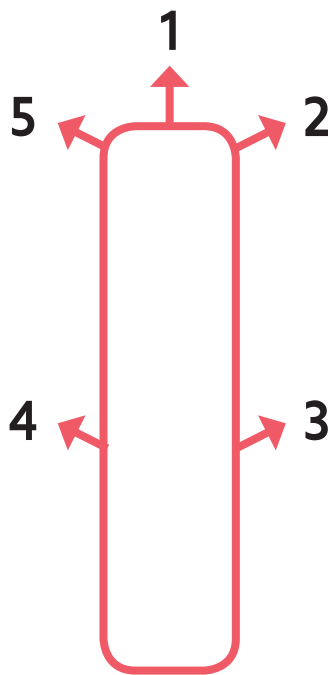
การเก็บรักษาเงิน โดยนำเงิน
ไปฝากไว้กับธนาคารหรือเก็บใน
ตู้นิรภัยแบบมีรหัสล็อกเพื่อป้องกัน
การสูญหาย หากจำเป็นต้องกู้ยืมเงิน
ควรรีบนำกลับไปใช้คืนโดยเร็วหรือ
ใช้ตามกำหนดสัญญา

การรับรู้เกี่ยวกับการเงินของ
ครอบครัว โดยสมาชิกทุกคนใน
ครอบครัวควรทราบข้อมูล เช่น การ
เก็บเงินไว้ให้บุตรได้ศึกษาเล่าเรียน
การนำเงินไปซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก
ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์
คอมพิวเตอร์

การใช้จ่ายอย่างประหยัด
โดยรู้จักเลือกซื้อสินค้า ซ่อมแซมหรือ
ดัดแปลงสิ่งของเครื่องใช้ที่ชำรุดและ
รู้จักเก็บออมเงิน

การลดรายจ่ายของครอบครัว
โดยการช่วยทำงานบ้าน เช่น ทำความ
สะอาดบ้าน ซักเสื้อผ้า ประกอบอาหาร
ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการ
จ้างแรงงานเพื่อทำงานบ้าน

กิจกรรมเรียนรู้...สู่ปฏิบัติ

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน เสนอแนะแนวทางในการช่วยให้ครอบครัวมีฐานะทางการเงินมั่นคง

ผังโน้ตสรุปเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

Concept Map

กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะ

1. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ร่วมกันวิเคราะห์ว่าเรื่องใดบ้างที่ตนเองตัดสินใจ เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากบุคคลอื่น แล้วสรุปผล

2. นักเรียนเลือกทำโครงการจากเรื่องที่กำหนดให้เพียง 1 เรื่อง หรืออาจเลือกทำโครงการอื่นตามความสนใจ โดยเลือกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน และเขียนโครงการตามรูปแบบที่อาจารย์ที่ปรึกษากำหนด แล้วนำเสนอเพื่อพิจารณาอนุมัติก่อนลงมือทำ

เรื่องที่กำหนดให้

- 1) ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดการและกระบวนการตัดสินใจ
- 2) การจัดทำประมาณการรายได้และรายจ่ายด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

3. นักเรียนเสนอแนะวิธีการแก้ไขเมื่อรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

คำถามทบทวน

1. การจัดการในบ้านมีเป้าหมายอย่างไร
2. ทรัพยากรครอบครัวที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อนักเรียนมีอะไรบ้าง
3. ปัจจุบันครอบครัวของนักเรียนใช้ทรัพยากรครอบครัวที่มีอยู่อย่างไร
4. ทรัพยากรครอบครัวที่ควรนำมาวิเคราะห์ในกระบวนการจัดการมีอะไรบ้าง
5. องค์ประกอบของการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับสิ่งใด
6. เพราะเหตุใดกลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักเรียน
7. นักเรียนเคยตัดสินใจเรื่องใดบ้างที่เป็นผลดีและผลเสียต่อตนเอง
8. ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนจะมีรายได้หรือไม่ อย่างไร
9. รายจ่ายของครอบครัวนักเรียนมีอะไรบ้าง
10. การวางแผนการใช้จ่ายเงินจะเกิดผลดีต่อครอบครัวอย่างไร